

Dr. Bánóczy Zoltán
egyetemi adjunktus
ELTE TTK Kémiai Intézet

Reakciótípusok

Addíció, elimináció, kondenzáció

Addíciós reakciók

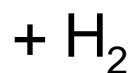
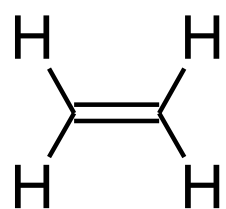

Hidrogénezés

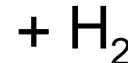
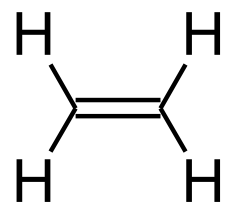
Az **addíció** olyan kémiai reakció, mely során a kiindulási szerves vegyület egy másik molekulával melléktermék keletkezése nélkül egyesül. A kiindulási szerves vegyület tartalmaz π kötést!

Alkének és alkinek tipikus reakciója.

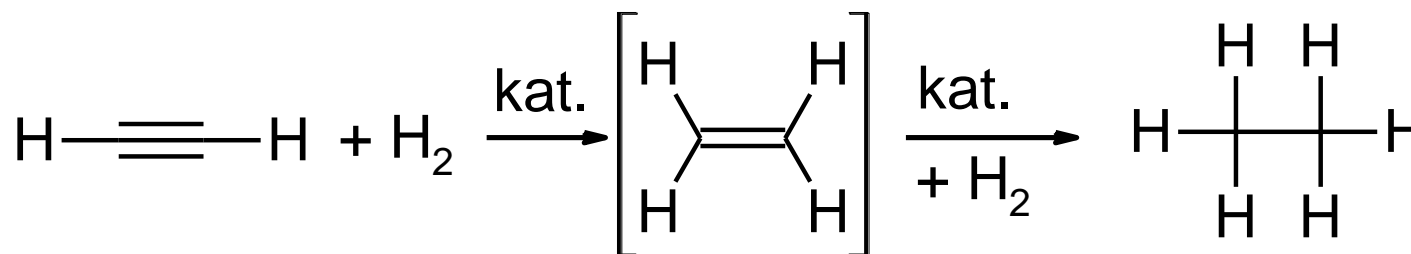
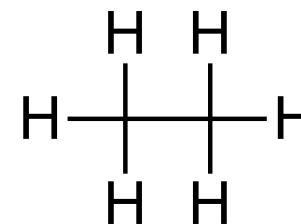
Hidrogénezés

nincs reakció

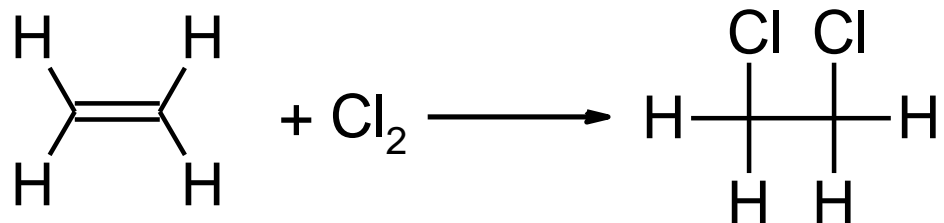
katalizátor

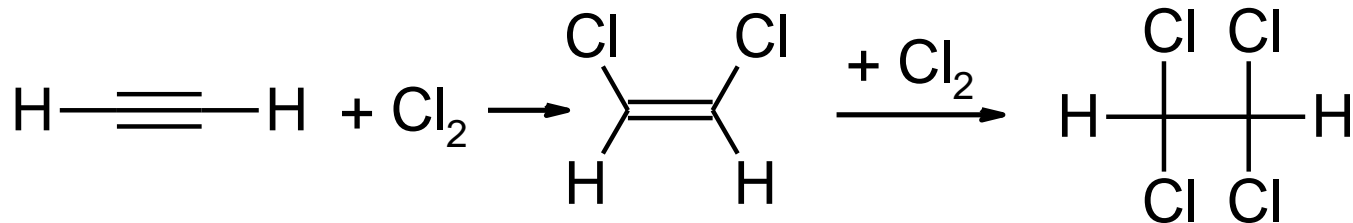
Katalizátor: Pt, Pd/C

Brómozás

Halogénezés

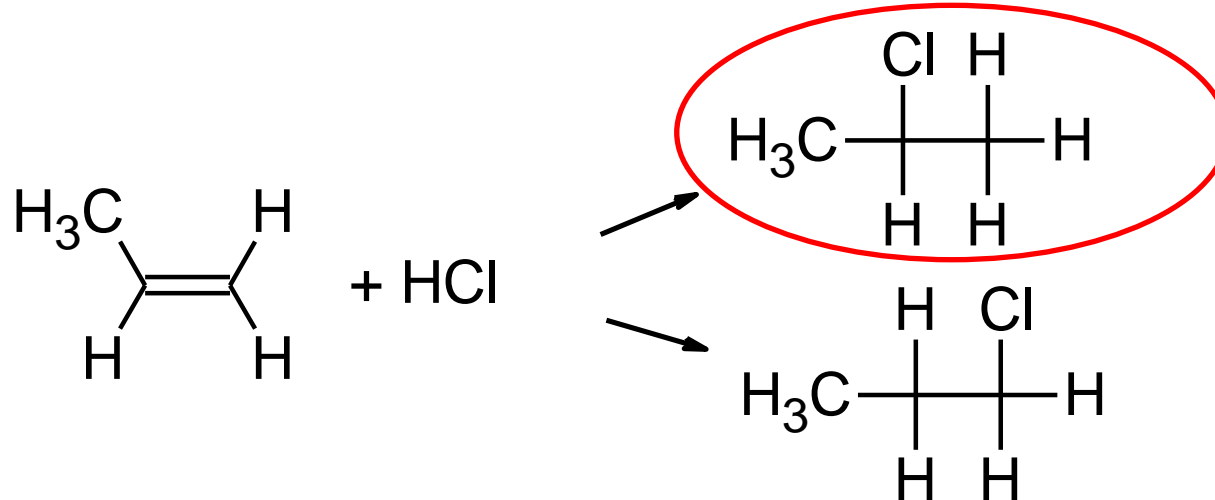
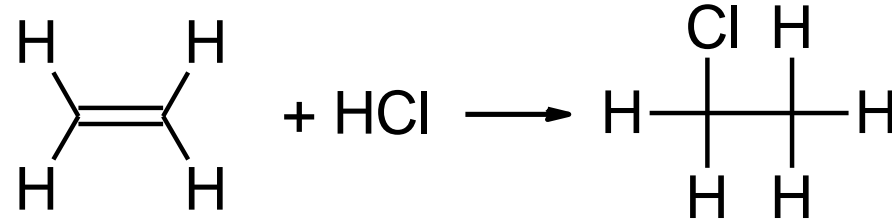
nincs szükség katalizátorra!

Alkének és alkinek a brómos vizet elszíntelenítik! Színtelen termék keletkezik!

Reakció hidrogén-halogenidekkel

Hidrogén-halogenid addíció

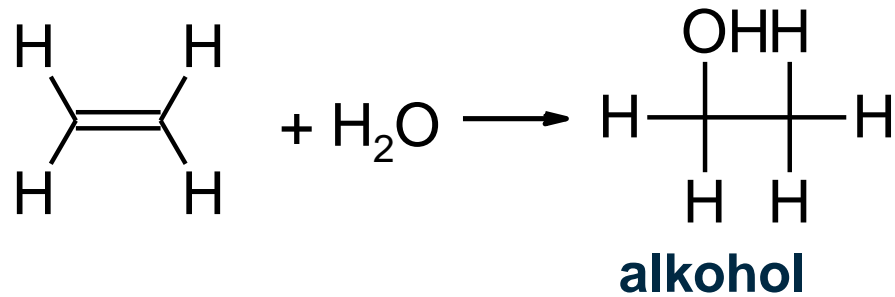

Markovnyikov-termék

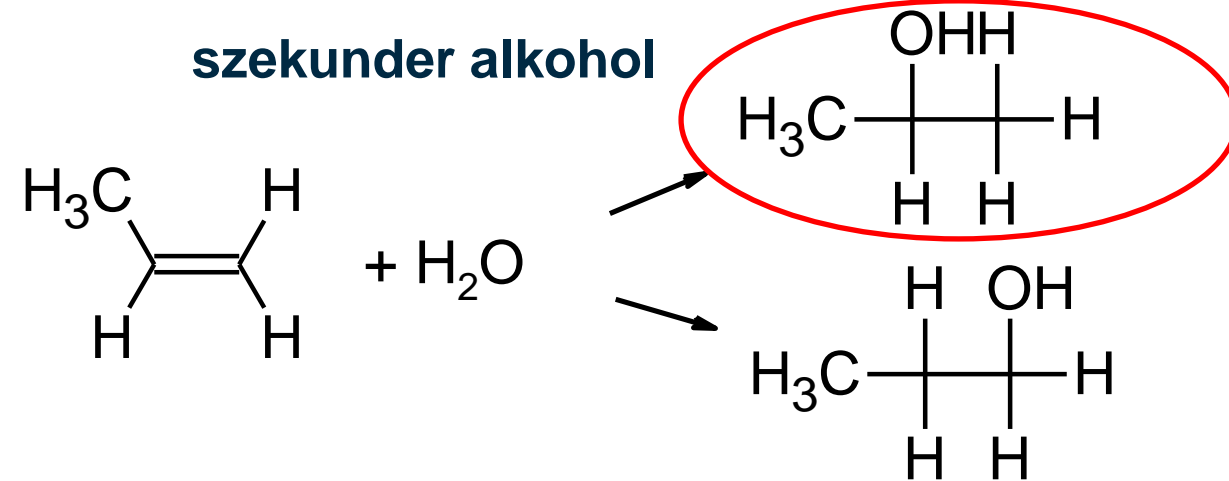
Markovnyikov-szabály: addíció során a H-atom az alacsonyabb rendű szénatomhoz kapcsolódik, tehát amelyiken több a H atom.

Víz addíciója telítetlen vegyületekre

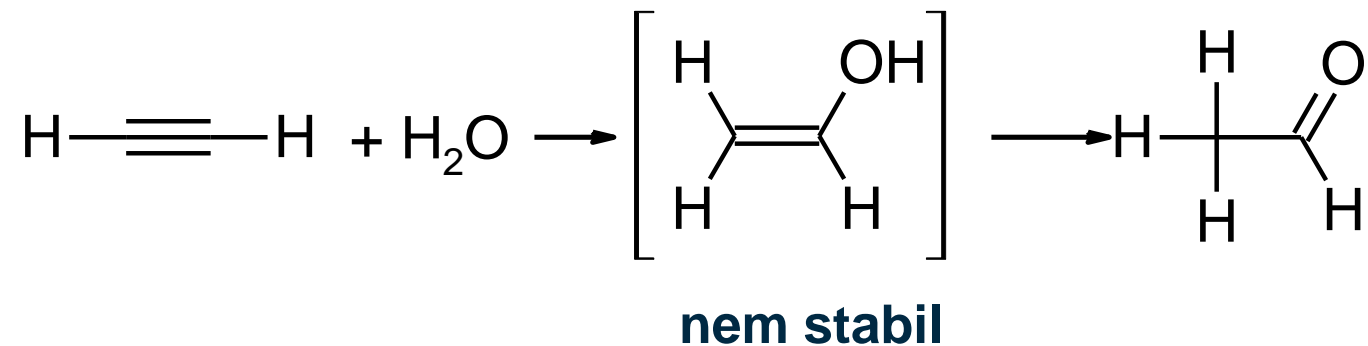
Alkének reakciója

Markovnyikov-termék

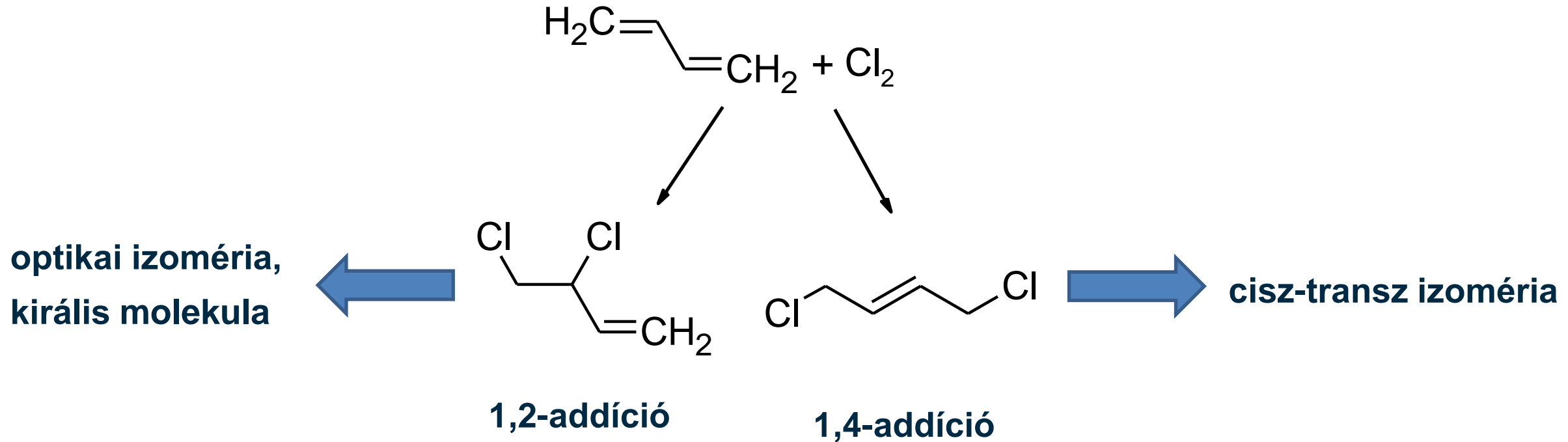
Alkinek reakciója

Víz addíciója esetén általában savkatalízist használunk pl. H_2SO_4 .

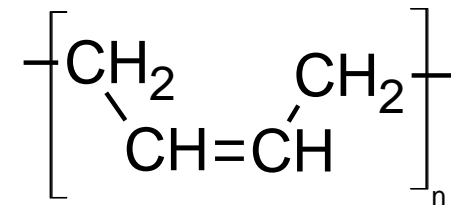
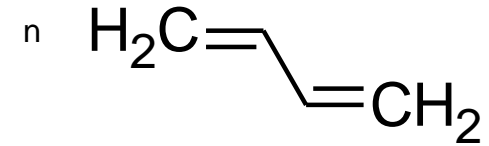
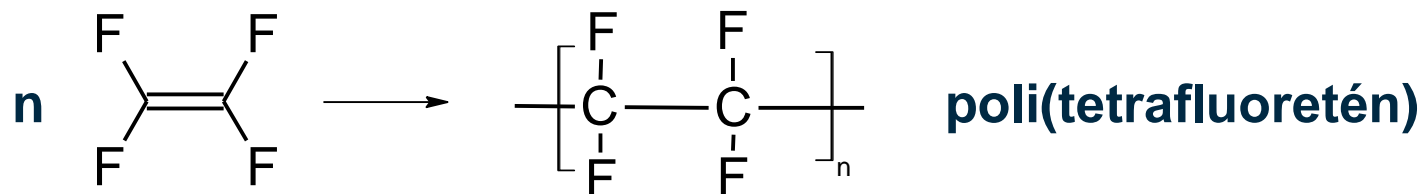
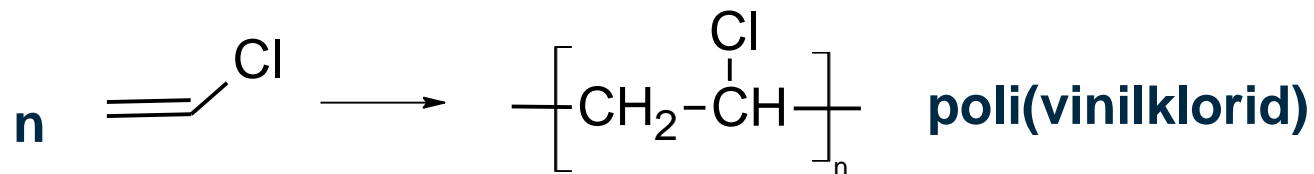
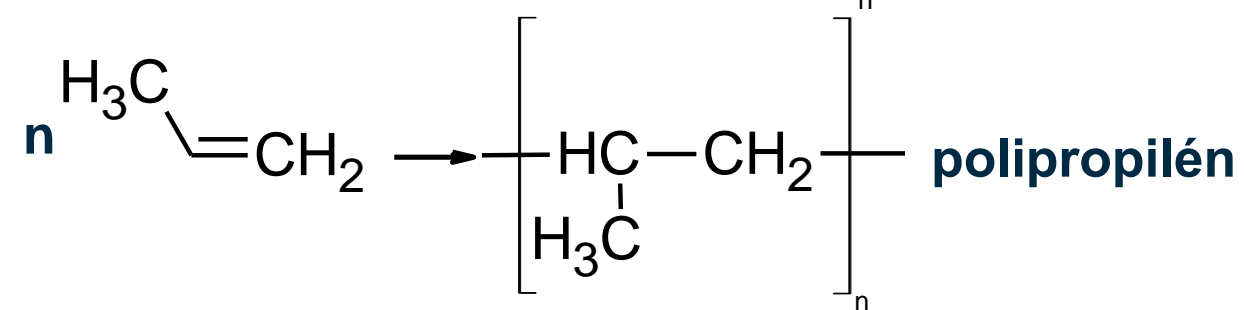
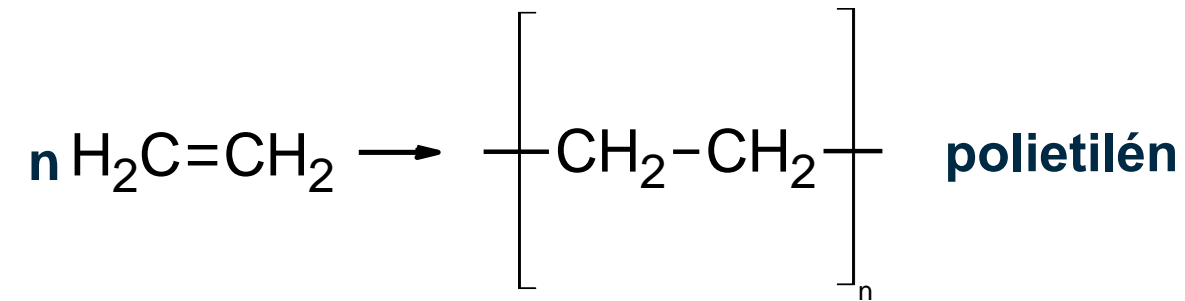
Buta-1,3-dién addíciós reakciói

A konjugált kettős kötések miatt nem várt termék is keletkezik.

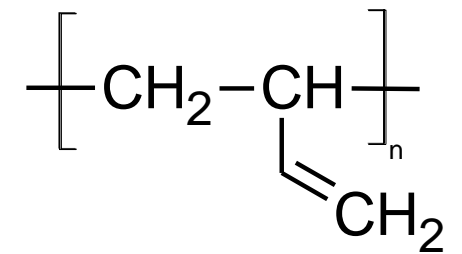

Poliaddíció

Alkének poliaddíciós reakciói polimereket eredményeznek

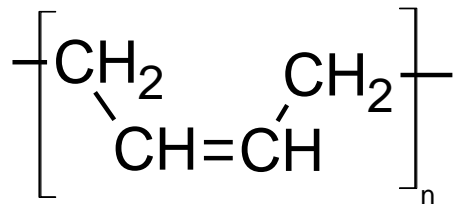

cisz-1,4-polimer

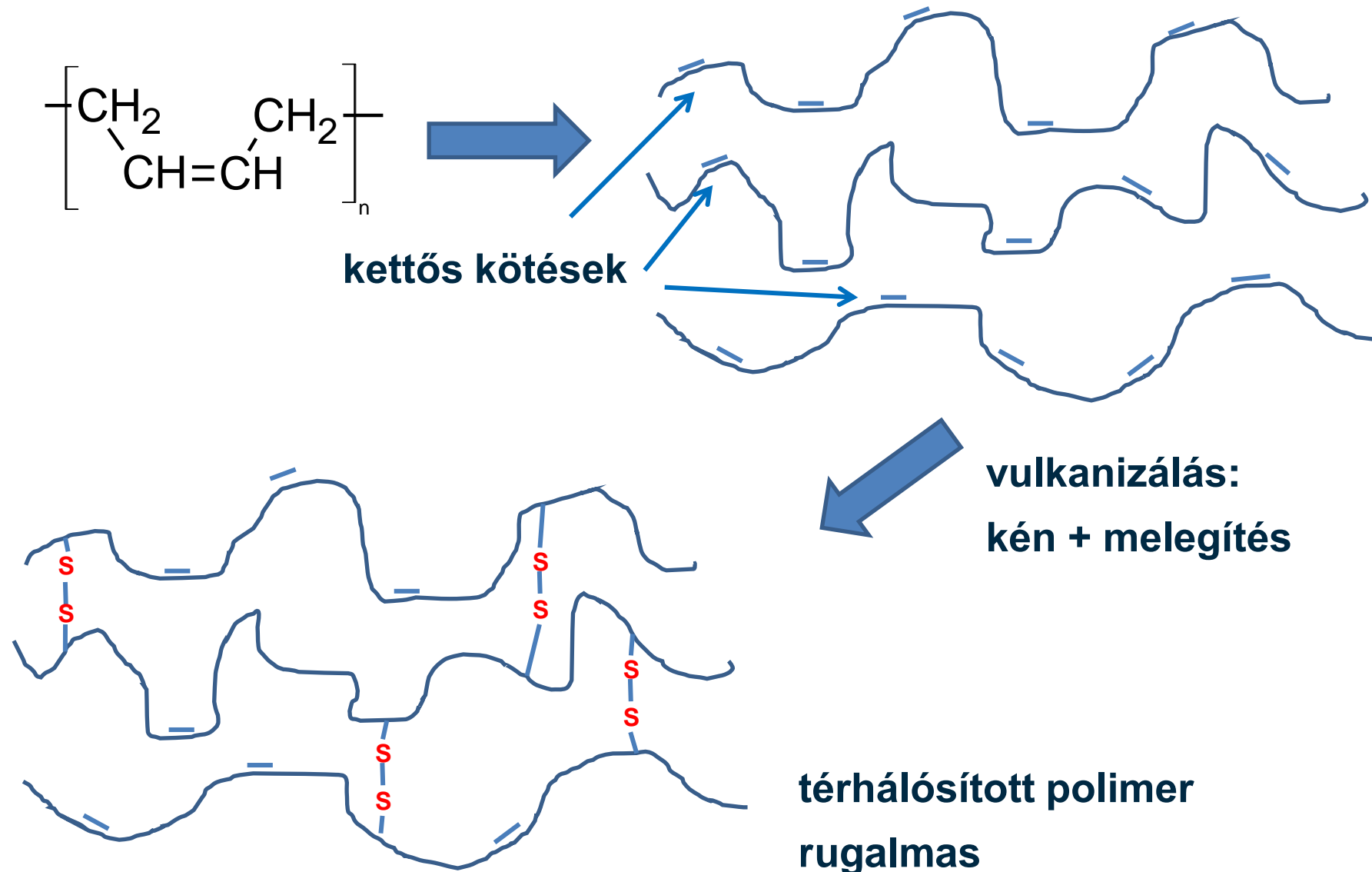

1,2-polimer

Gumi előállítása

kettős kötések

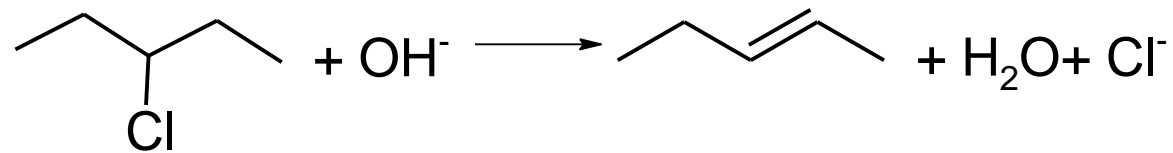

Eliminációs reakciók

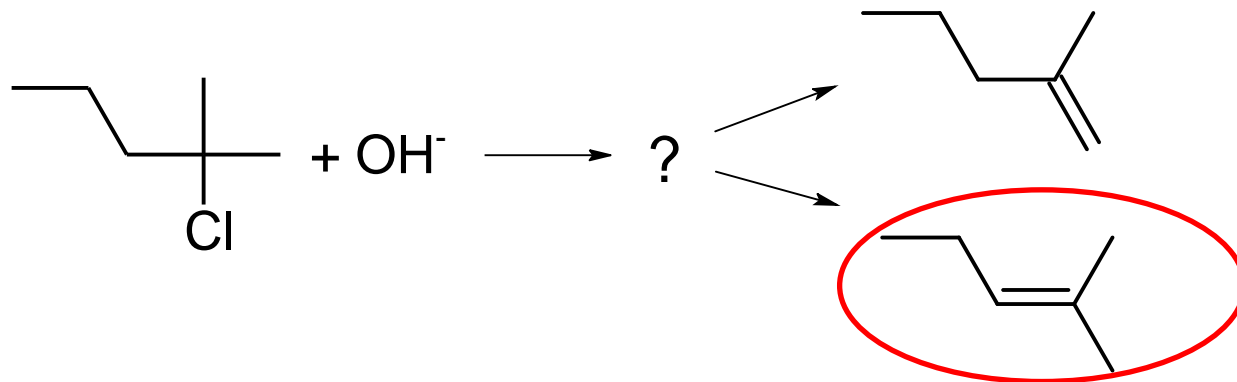
2

Elimináció

Az *elimináció* olyan kémiai reakció, mely során a kiindulási szerves vegyületből egy kisebb molekula lép ki, mely leggyakrabban egy kettős kötést eredményez.

A OH^- ion mint bázis szerepel, ezért helyette más bázis is használható.

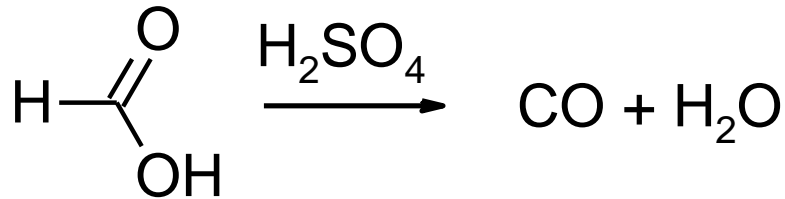
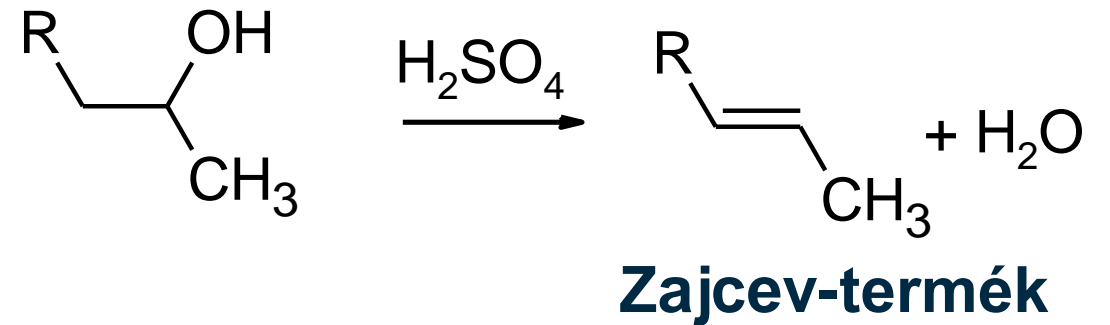
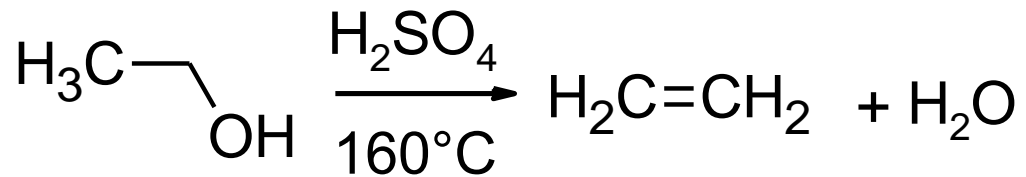

Zajcev-termék

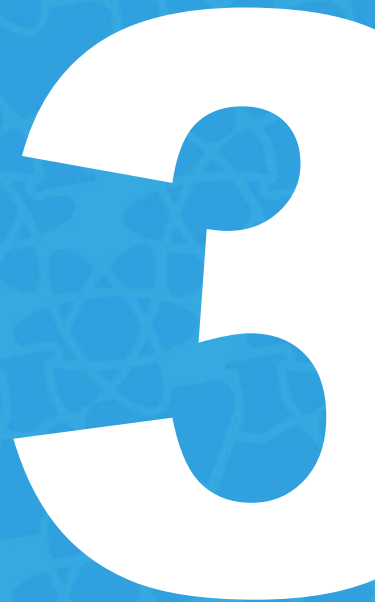
Zajcev-szabály: elimináció során a H-atom a magasabb rendű szomszédos szénatomról fog leszakadni, tehát amelyiken kevesebb a H atom.

Savval kiváltott elimináció

Alkoholokkal bázis jelenlétében nem lehet eliminációs reakciót végezni. Ha viszont tömény kénsavval kezeljük őket, akkor az elimináció lejátsszódik.

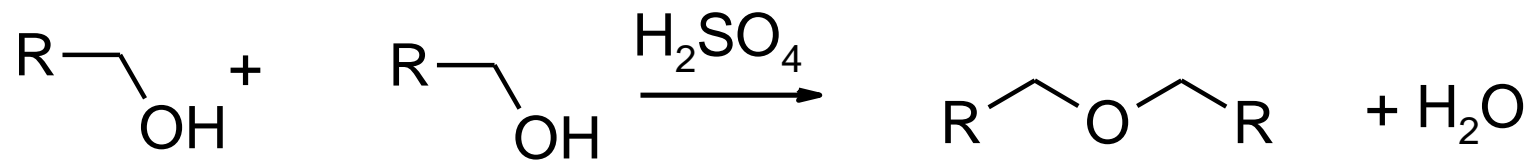
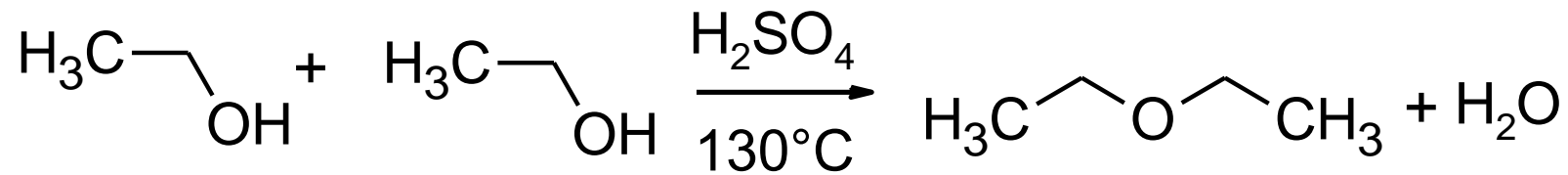
Kondenzációs reakciók

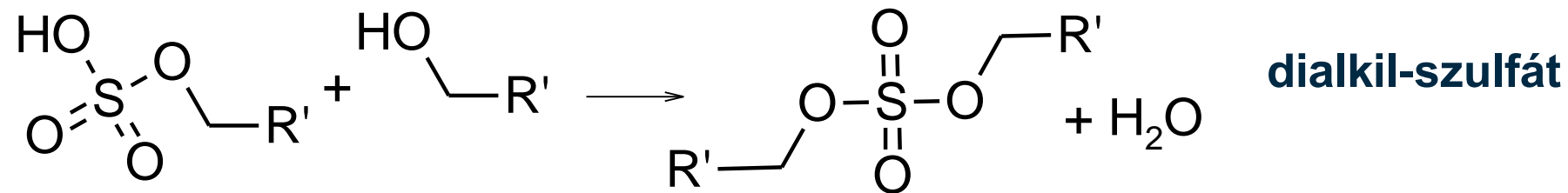
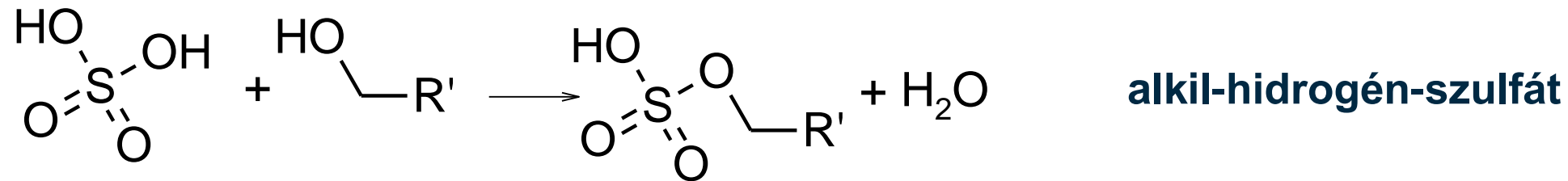
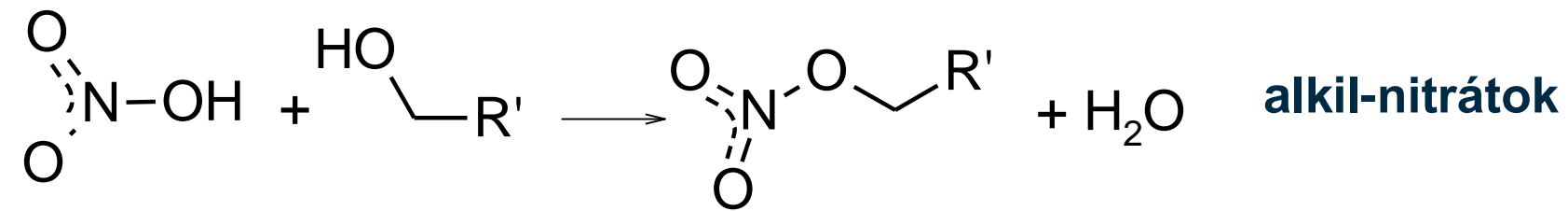
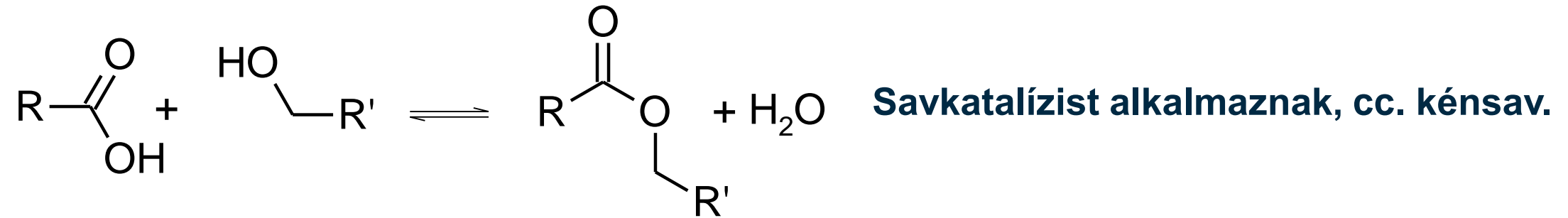
Kondenzáció

A **kondenzáció** olyan kémiai reakció, mely során két szerves vegyület egy kismolekula kilépésével egyesül. A leggyakrabban víz lép ki ezekben a reakciókban.

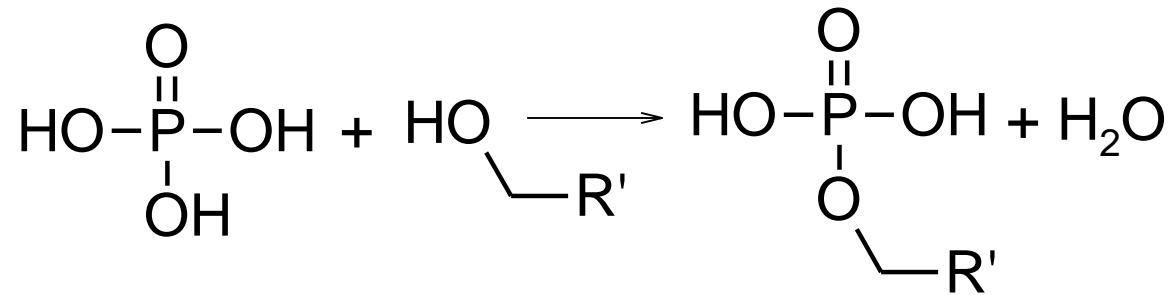
Szimmetrikus éterszintézis

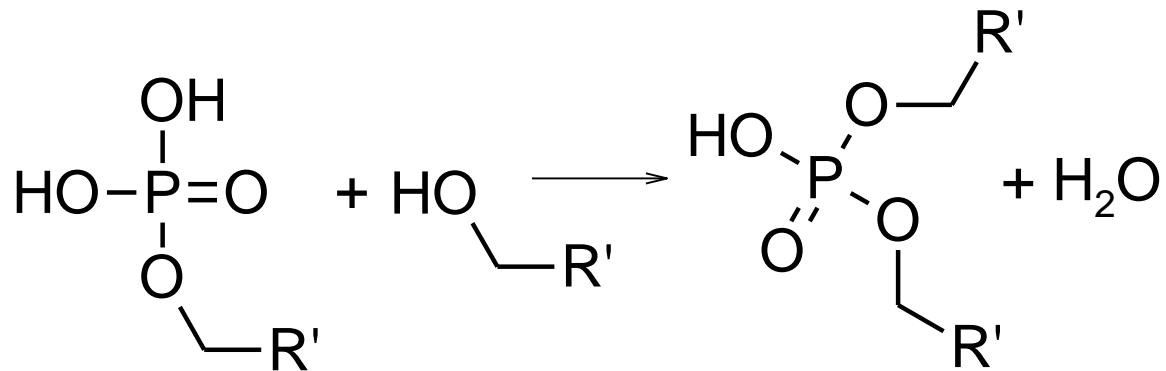
Észterképzés

Észterképzés

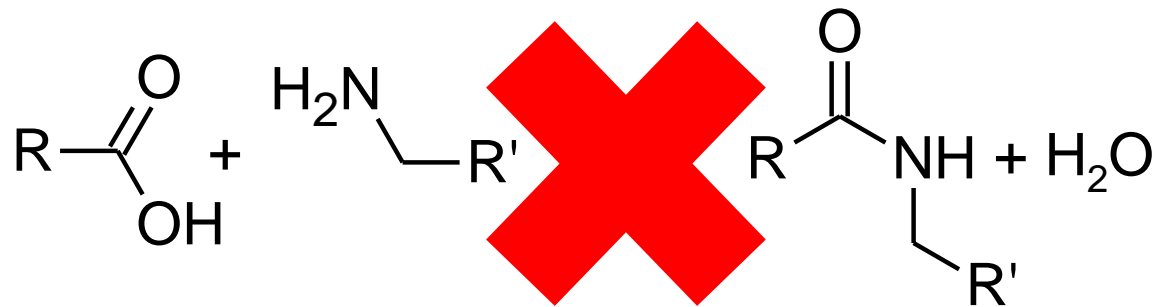
alkil-dihidrogén-foszfát

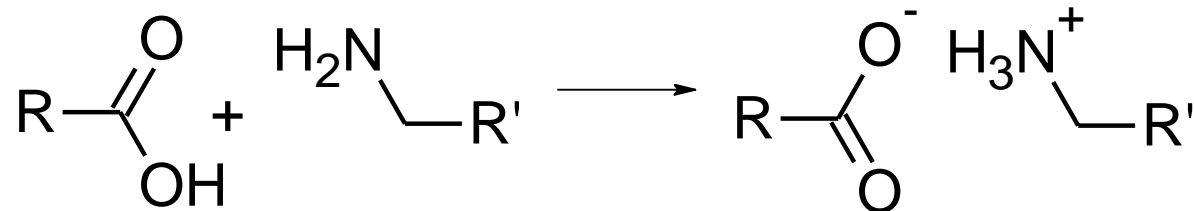
dialkil-hidrogén-foszfát

Amidképzés

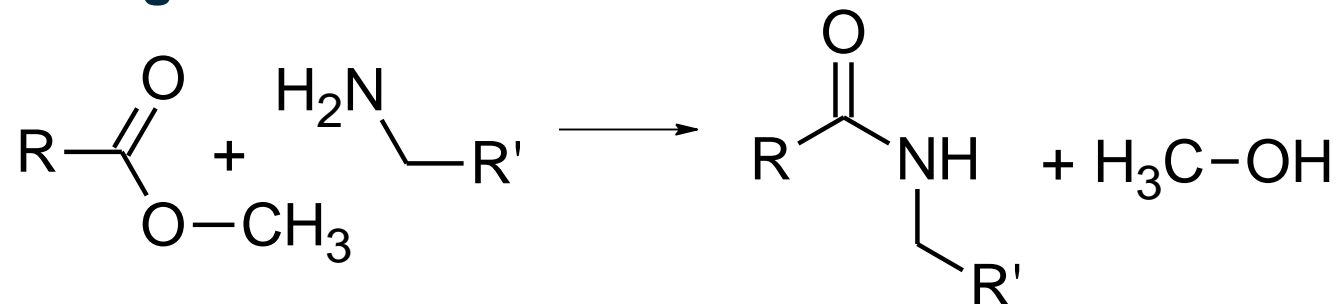
Formálisan egy karbonsav és amin reakciójából származtatható az amid,

DE helyette só keletkezik.

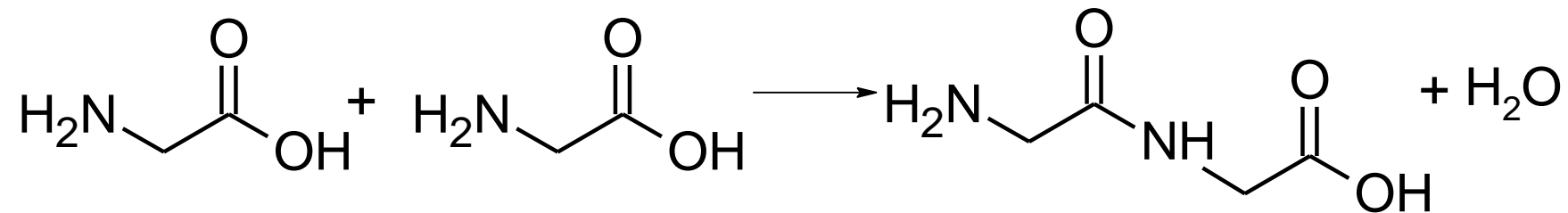
Megoldás: észter mint reagens.

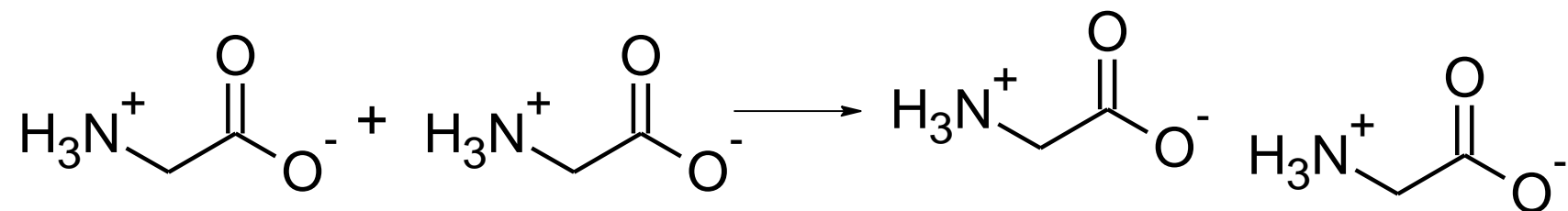
Ekkor mint kismolekula, egy alkohol lesz a társtermék.

Peptidek előállítása

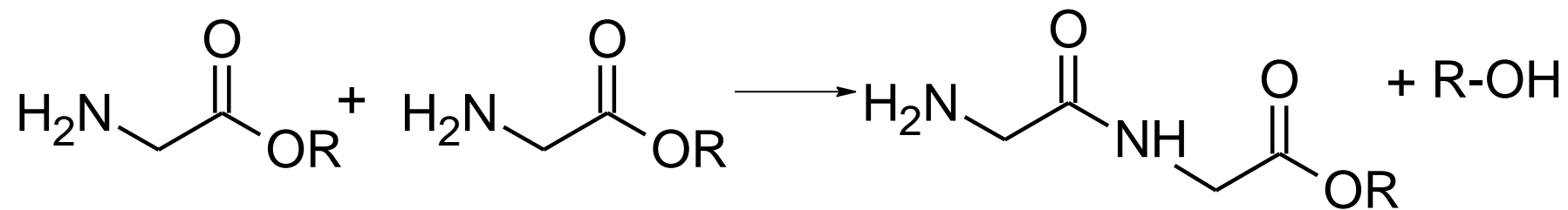
Amidképzéssel azonos probléma. Formálisan:

DE helyette só keletkezik.

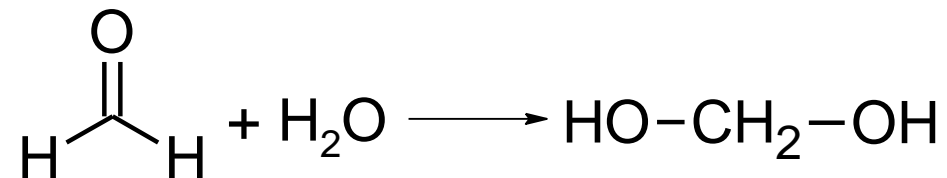

Megoldás: észterrel való reakció.

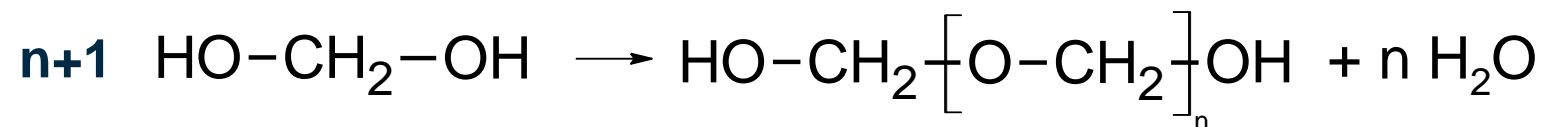

Paraformaldehid keletkezése

Vízaddíció

Polikondenzáció

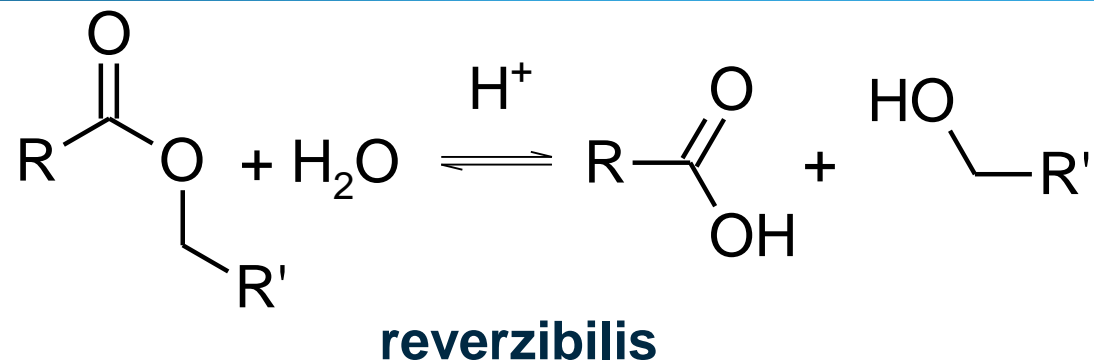

Hidrolízis

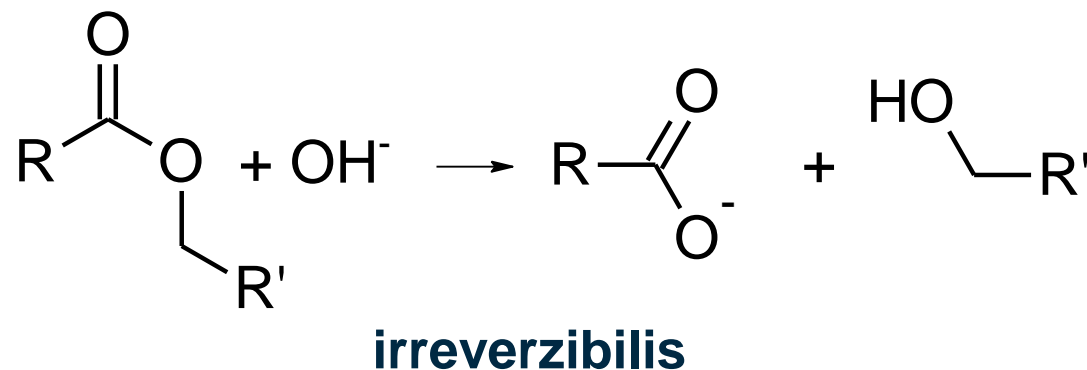
4

Észter- és amidhidrolízis

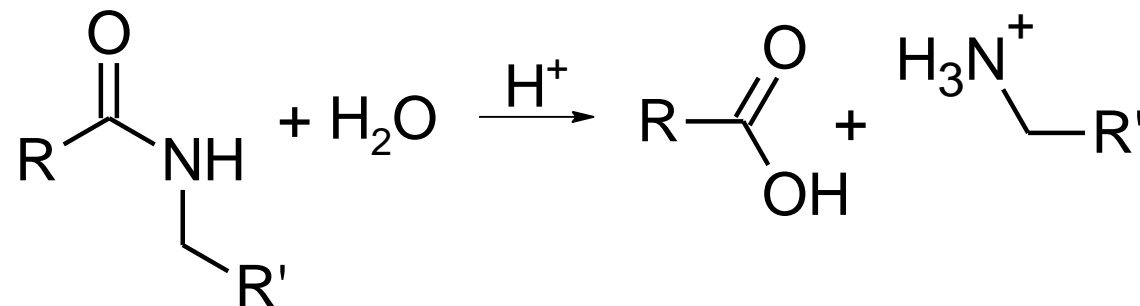
Sav katalizált észterhidrolízis

Lúggal kiváltott észterhidrolízis

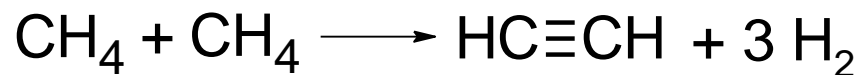
Savkatalizált amidhidrolízis

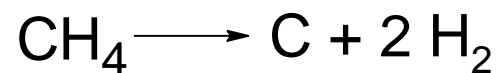
Hőbomlási folyamatok

5

Metán hőbontása és alkánok krakkolása

Etin előállítása

Korom előállítása (gumigyártás)

Krakkolás

